

USTAWA

z dnia 2015 r.

o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) emeryturę;”;

2) w art. 4 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) emeryt – osobę mającą ustalone prawo do emerytury;”;

3) w art. 10a ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przy ustalaniu prawa do emerytury osoby, która osiągnęła wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn i utraciła prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługującej z Funduszu z powodu odzyskania zdolności do pracy, uwzględnia się również okresy pobierania tej renty, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 i 10, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.”;

4) w art. 13 ust. 3a otrzymuje brzmienie:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, ustawę z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ustawę z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawę z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawę z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych, ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, ustawę z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, ustawę z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1240, 1302 i 1311.

„3a. Jeżeli osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy przez okres co najmniej ostatnich 5 lat poprzedzających dzień badania lekarskiego brakuje mniej niż 5 lat do osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1, w przypadku dalszego stwierdzenia niezdolności do pracy orzeka się niezdolność do pracy na okres do dnia osiągnięcia tego wieku.”;

5) w art. 24:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50e i 184.”,

b) uchyla się ust. 1a i 1b;

6) w art. 25 ust. 1a i 1b otrzymują brzmienie:

„1a. Przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, dla osoby, która miała ustalone prawo do emerytury częściowej na podstawie art. 26b, w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2015 r., nie uwzględnia się kwot zwiększeń składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego określonego w art. 173-175, uzyskanych w wyniku waloryzacji kwartalnej, o której mowa w art. 25a, przeprowadzonej w celu obliczenia emerytury częściowej.

1b. Jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2015 r., art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2014 r. poz. 191 i 1198 oraz z 2015 r. poz. 357 i 1268), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.”;

7) w art. 25b w ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) nabył prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat albo do dnia poprzedzającego osiągnięcie tego wieku miał ustalone prawo do okresowej emerytury kapitałowej,”;

8) w art. 26 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego, do ustalenia wysokości emerytury zgodnie z ust. 1 stosuje się tablice trwania życia obowiązujące w dniu, w którym

ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn.”;

9) uchyla się art. 26b;

10) art. 26c otrzymuje brzmienie:

„Art. 26c. 1. Po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat, przez osobę, która pobierała okresową emeryturę kapitałową do dnia poprzedzającego osiągnięcie tego wieku, emeryturę z Funduszu oblicza się ponownie z urzędu na zasadach określonych w art. 26, z tym że do obliczenia emerytury przyjmuje się średnie dalsze trwanie życia ustalone dla wieku 65 lat, obowiązujące w dacie osiągnięcia tego wieku.

2. Podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz kwoty środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z tym że przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury nie uwzględnia się kwot zwiększeń składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego określonego w art. 173–175, uzyskanych w wyniku waloryzacji kwartalnej, o której mowa w art. 25a, przeprowadzonej w celu obliczenia emerytury z Funduszu przyznanej po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat.

3. Emerytura z Funduszu nie może być niższa od kwoty odpowiadającej wysokości emerytury z Funduszu i okresowej emerytury kapitałowej przysługującej w dniu poprzedzającym osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat.

4. Przepisy ust. 1–3 stosuje się odpowiednio do ustalenia wysokości emerytury z Funduszu dla osoby, której ustalono prawo do tej emerytury oraz do okresowej emerytury kapitałowej, a która do dnia poprzedzającego dzień osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat nie pobrała emerytury wskutek zawieszenia prawa do świadczenia, zgodnie z art. 103a.”;

11) art. 27 i 27a otrzymują brzmienie:

„Art. 27. Ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;

2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 27a.

Art. 27a. Emeryturę przyznaje się z urzędu zamiast pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Przepis art. 24a ust. 2 stosuje się odpowiednio.”;

12) art. 28 otrzymuje brzmienie:

„Art. 28. Ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w art. 27 pkt 2, przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 15 lat dla kobiet i co najmniej 20 lat dla mężczyzn.”;

13) w art. 29 w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1, mogą przejść na emeryturę.”;

14) w art. 32 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 i 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1.”;

15) art. 39 otrzymuje brzmienie:

„Art. 39. Ubezpieczonemu urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r., spełniającemu warunek określony w art. 27 pkt 2 i niespełniającemu warunków wymaganych do uzyskania górniczej emerytury na podstawie art. 50a, który ma co najmniej 5 lat:

- 1) pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1, wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, albo
 - 2) pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1 pkt 4 i 5, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego oraz w kopalniach otworowych siarki
- wiek emerytalny, o którym mowa w art. 27 pkt 1, obniża się o 6 miesięcy za każdy rok takiej pracy, nie więcej jednak niż o 15 lat.”;

16) w art. 62 w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) po 0,7 % podstawy jej wymiaru za każdy rok okresu brakującego do pełnych 25 lat okresów składkowych oraz nieskładkowych, przypadających od dnia zgłoszenia wniosku o rentę do dnia, w którym rencista osiągnąłby wiek emerytalny 60 lat.”;

17) w art. 73 ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. W razie śmierci osoby pobierającej emeryturę częściową, określoną w art. 26b, w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2015 r., za kwotę świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu, uważa się kwotę emerytury ustaloną zgodnie z art. 26 dla celów obliczenia emerytury częściowej, z zastrzeżeniem ust. 3, w pełnej wysokości.”;

18) w art. 87:

a) w ust. 1 pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

- „1) mężczyzna – osiągnął wiek emerytalny wynoszący 65 lat i ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat,
- 2) kobieta – osiągnęła wiek emerytalny wynoszący 60 lat i ma okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat”;

b) uchyla się ust. 1b;

19) w art. 103 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy osiągnęli wiek emerytalny 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni), z zastrzeżeniem art. 103a.”;

20) w art. 116 ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Postępowanie o emeryturę wszczyna się z urzędu, jeżeli wiek emerytalny dla uprawnionych do świadczenia przedemerytalnego lub zasiłku przedemerytalnego wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.”;

21) w art. 127 ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Obowiązek określony w ust. 1 nie dotyczy emerytów, którzy wiek emerytalny 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni) osiągnęli przed podjęciem działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1-4.”;

22) w art. 185a ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przy ustalaniu wysokości emerytury dla osób nabywających prawo do emerytury w wieku określonym w art. 24 ust. 1 oraz w art. 184, kapitał początkowy podlega przeliczeniu poprzez dodanie do okresów nieskładkowych okresów, o których mowa w art. 7 pkt 9, przebytych przed dniem 1 stycznia 1999 r., w wymiarze nieprzekraczającym 1/3 okresów składkowych udowodnionych do dnia zgłoszenia

wniosku o emeryturę. Do przeliczonego kapitału początkowego stosuje się przepisy art. 173 ust. 3-6.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599, z późn. zm.³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 24 pkt 11 otrzymuje brzmienie:

„11) opiniuje wnioski o wyrażenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska prokuratora po ukończeniu przez prokuratora 65 roku życia;”;

2) w art. 62a:

a) w ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Wniosek i zaświadczenie, o których mowa w ust. 2, składa się Prokuratorowi Generalnemu najpóźniej na sześć miesięcy przed ukończeniem 65 roku życia.”,

b) ust. 4 i 4a otrzymują brzmienie:

„4. Prokurator wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, będący oficerem, przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że:

1) nie później niż na sześć miesięcy przed ukończeniem 65 roku życia oświadczy Prokuratorowi Generalnemu wolę dalszego zajmowania stanowiska po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków prokuratora, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko prokuratorskie lub

2) został powołany na stanowisko prokuratora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury.

4a. Prokurator wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, niebędący oficerem, przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia.”,

c) uchyla się ust. 5a,

d) w ust. 6 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„6. Prokuratora wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury, będącego oficerem, którego stosunek służbowy został rozwiązany z mocy prawa z powodu osiągnięcia 65 roku życia albo został rozwiązany z powodu:”.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 240, poz. 1430, z 2012 r. poz. 637, z 2013 r. poz. i 1623, 1247, z 2014 r. poz. 504 oraz z 2015 r. poz. 694, 1045, 1066, 1224, 1309 i 1311.

Art. 3. W ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2015 r. poz. 704, z późn. zm.⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 6 pkt 10b otrzymuje brzmienie:
„10b) emeryturze lub rencie z ubezpieczenia – rozumie się emeryturę lub rentę rolniczą z ubezpieczenia, rentę rolniczą szkoleniową i rentę rodzinną;”;
- 2) w art. 18 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) emerytura rolnicza lub renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy;”;
- 3) w art. 19:
 - a) w ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) osiągnął wiek emerytalny; wiek emerytalny kobiety wynosi 60 lat, a mężczyzny 65 lat;”;
 - b) uchyla się ust. 1a, 1b i 2a;
- 4) uchyla się art. 19a;
- 5) w art. 22 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Osobom pobierającym renty rolnicze z tytułu niezdolności do pracy, które osiągnęły wiek 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, przyznaje się z urzędu emeryturę rolniczą w wysokości nie niższej od dotychczas pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli osoba ta spełnia warunki określone w art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy.”;
- 6) w art. 26 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Jeżeli rolnik nabywa prawo do emerytury rolniczej w wieku o 5 lat niższym od wieku emerytalnego, określoną zgodnie z ust. 1 część uzupełniającą zmniejsza się o 25% emerytury podstawowej. Tak ustaloną część uzupełniającą zwiększa się o 5% emerytury podstawowej po upływie każdego roku dzielącego uprawnionego od wieku emerytalnego.”;
- 7) w art. 28:
 - a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Wypłata ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, z zastrzeżeniem ust. 5-7, 9 i 10.”;
 - b) w ust. 6 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą z małżonkiem, który nie ma ustalonego prawa do emerytury albo renty i nie spełnia warunków do uzyskania

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1066, 1217 i 1268.

emerytury rolniczej albo renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli małżonek ten podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy;”,

c) uchyla się ust. 11 i 12.

Art. 4. W ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2015 r. poz. 900 i 1268) w art. 10 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Przy ustalaniu prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia emerytalnego i rentowych osoby, o której mowa w ust. 1 lub 2, która osiągnęła wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn i 65 lat dla kobiet uwzględnia się również okresy pobierania emerytury lub renty inwalidzkiej, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 i 10 ustawy, o której mowa w ust. 4, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania tych świadczeń.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2011 r. Nr 7, poz. 29, z późn. zm.⁵⁾) w art. 25 w ust. 3a pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, z późn. zm.⁶⁾) lub ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2015 r. poz. 704, z późn. zm.⁷⁾), który osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 989, z późn. zm.⁸⁾) uchyla się art. 100d i 111d.

Art. 7. W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121, z późn. zm.⁹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2011 r. Nr 117, poz. 676, z 2012 r. poz. 1544 oraz z 2015 r. poz. 1224 i 1309.

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1240, 1302 i 1311.

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1066, 1217 i 1268.

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 1289 i 1717 oraz z 2015 r. poz. 238, 1132 i 1259.

1) w art. 6 ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. Za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna wójt, burmistrz lub prezydent miasta opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od podstawy odpowiadającej wysokości odpowiednio:

- 1) świadczenia pielęgnacyjnego albo specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługujących na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,
- 2) zasiłku dla opiekuna przysługującego na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów
 - przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) odpowiednio 20-letniego przez kobiety i 25-letniego przez mężczyznę, jednak nie dłużej niż przez 20 lat.”;

2) uchyla się art. 22a;

3) w art. 40 ust. 1c otrzymuje brzmienie:

„1c. Na koncie ubezpieczonego ewidencjonuje się także informacje o zwaloryzowanej wysokości składek podlegających odprowadzeniu do otwartego funduszu emerytalnego lub zewidencjonowaniu na subkoncie, o którym mowa w art. 40a:

- 1) w przypadku ubezpieczonych, o których mowa w ust. 1 pkt 1, należnych za okres do dnia złożenia wniosku o emeryturę określoną w art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub nabycia prawa do emerytury, jeżeli złożenie takiego wniosku nie jest wymagane - nieopłaconych lub niezidentyfikowanych do tego dnia, także wówczas gdy nie uległy one przedawnieniu;
- 2) w przypadku ubezpieczonych, o których mowa w ust. 1 pkt 2, opłaconych lub zidentyfikowanych po dniu złożenia wniosku o emeryturę określoną w art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych o lub nabycia prawa do emerytury, jeżeli złożenie takiego wniosku nie jest wymagane.”;

4) w art. 40e w ust. 4 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) złożenia wniosku o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku, o którym mowa w art. 24 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

5) w art. 50:

⁹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 689, 978, 1037, 1066, 1240, 1268 i 1269.

a) w ust. 1c pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) hipotetycznej emerytury, jaką uzyskałby w wieku emerytalnym, wynoszącym 60 lat dla kobiety i 65 lat dla mężczyzny, lub w wieku, o którym mowa w ust. 1d i 1e według stanu konta ubezpieczonego oraz”,

b) ust. 1d i 1e otrzymują brzmienie:

„1d. Jeżeli ubezpieczonemu, o którym mowa w ust. 1b, do osiągnięcia wieku emerytalnego, wynoszącego 60 lat dla kobiety i 65 lat dla mężczyzny, brakuje nie więcej niż 5 lat, podaje się dodatkowo, poczynając od 2009 r., informacje o wysokości hipotetycznej emerytury, jaką by uzyskał w wieku przekraczającym ten wiek o rok, a także dwa, trzy, cztery i pięć lat.

1e. Jeżeli ubezpieczony, o którym mowa w ust. 1b, przekroczył wiek emerytalny, wynoszący 60 lat dla kobiety i 65 lat dla mężczyzny, i nie wystąpił o ustalenie emerytury, hipotetyczną emeryturę oblicza się dla jego faktycznego wieku oraz kolejnych pięciu lat.”;

c) ust. 1g otrzymuje brzmienie:

„1g. Jeżeli ubezpieczonemu, o którym mowa w ust. 1b, do osiągnięcia, stanowiącego w jego przypadku wiek emerytalny, 60 roku życia brakuje nie więcej niż 12 miesięcy, podaje się dodatkowo informację o możliwości skorzystania z prawa do okresowej emerytury kapitałowej.”,

d) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wysokości hipotetycznej emerytury oblicza się:

1) w przypadku podawania informacji o wysokości hipotetycznej emerytury według zasad określonych w ust. 1c pkt 1 – przez podzielenie sumy składek, o których mowa w ust. 1, i kapitału początkowego, o którym mowa w ust. 1a pkt 1 - przez średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat w przypadku kobiety i 65 lat w przypadku mężczyzny lub w wieku, o którym mowa w ust. 1d i 1e, a wysokość hipotetycznej emerytury, jaką ubezpieczony uzyskałby w wieku przekraczającym wiek 60 lat lub 65 lat - przez średnie dalsze trwanie życia dla tego wieku;

2) w przypadku podawania informacji o wysokości hipotetycznej emerytury według zasad określonych w ust. 1c pkt 2 – przez podzielenie sumy składek, o których mowa w ust. 1, i kapitału początkowego, o którym mowa w ust. 1a pkt 1, zwiększonej o kwotę hipotetycznych składek, o których mowa w ust. 1c pkt 2, przez średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat w przypadku kobiety

i 65 lat w przypadku mężczyzny lub w wieku, o którym mowa w ust. 1d i 1e, a wysokość hipotetycznej emerytury, jaką ubezpieczony uzyskałby w wieku przekraczającym wiek 60 lat lub 65 lat - przez średnie dalsze trwanie życia dla tego wieku.”.

Art. 8. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 133, z późn. zm.¹⁰⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 69:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy przed ukończeniem 65 roku życia oświadczy Ministrowi Sprawiedliwości wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.”,

b) uchyla się § 1a,

c) uchyla się § 2a;

2) w art. 100:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sędziemu, który został przeniesiony w stan spoczynku, w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych, przysługuje do czasu osiągnięcia wieku 65 lat uposażenie w wysokości wynagrodzenia pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku.”,

b) § 4a otrzymuje brzmienie:

„§ 4a. W przypadku, o którym mowa w § 1, sędzia w stanie spoczynku otrzymuje jednorazową odprawę z chwilą osiągnięcia wieku 65 lat.”,

c) w § 4b zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„W przypadku, o którym mowa w § 1, odprawa przysługuje z chwilą osiągnięcia wieku 65 lat.”;

3) w art. 151a w § 10 dodaje się pkt 5a w brzmieniu:

„5a)osiągnięcia wieku 65 lat, jeżeli okres zatrudnienia umożliwi uzyskanie prawa do emerytury.”.

¹⁰⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 509, 694, 1066, 1224, 1309 i 1311.

Art. 9. W ustawie z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2013 r. poz. 499, z późn. zm.¹¹⁾) w art. 30:

- 1) w § 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) po ukończeniu 65 roku życia;”;
- 2) uchyla się § 3 i 4.

Art. 10. W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 i 693) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 6 pkt 7 otrzymuje brzmienie:
„7) niezdolność do pracy z tytułu wieku – osiągnięcie wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1 oraz w art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748);”;
- 2) w art. 42 ust. 4 i 5 otrzymują brzmienie:
„4. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych jest opłacana przez okres sprawowania opieki, nie dłużej jednak niż przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) wynoszącego 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.
5. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe nie przysługuje osobie, która w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczenia:
 - 1) ukończyła 50 lat i nie posiada okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) wynoszącego co najmniej 10 lat;
 - 2) posiada okres ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) wynoszący 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn.”.

Art. 11. W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.¹²⁾) w art. 2 w ust. 1 w pkt 2 lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) nie ukończyła 60 lat - kobieta lub 65 lat – mężczyzna,”.

¹¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 504, 1031, 1081 oraz z 2015 r. poz. 1066, 1167, 1240 i 1348.

¹²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 357, 1066, 1217, 1240 i 1268.

Art. 12. W ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 170 oraz z 2014 r. poz. 598 i 1682) w art. 4:

- 1) w ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) z dniem osiągnięcia wieku 60 lat przez kobietę i 65 lat przez mężczyznę;”
- 2) w ust. 3 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) dnia osiągnięcia wieku 60 lat przez kobietę i 65 lat przez mężczyznę;”.

Art. 13. W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1097) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 7
 - a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Okresowa emerytura kapitałowa przysługuje członkowi otwartego funduszu emerytalnego do ukończenia 65. roku życia.”,
 - b) uchyla się ust. 2a;
- 2) w art. 8 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) ukończył 60 lat oraz”;
- 3) w art. 9 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) z dniem poprzedzającym dzień, w którym członek otwartego funduszu emerytalnego ukończył 65. rok życia;”;
- 4) w art. 13 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Wszczęcie postępowania z urzędu na podstawie art. 24a ustawy, o której mowa w ust. 1, przed osiągnięciem wieku 65 lat, oznacza równocześnie wszczęcie postępowania o okresową emeryturę kapitałową.”;
- 5) w art. 42 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Osobie urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., której przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ustalono prawo do emerytury rolniczej, z zaliczeniem okresów, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy wymienionej w art. 33, a która po dniu wejścia w życie ustawy osiągnie wiek 60 lat dla kobiety i 65 lat dla mężczyzny i zgłosi wniosek o emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określoną w art. 24 lub art. 184 ustawy wymienionej w art. 37, przysługuje – w zależności od jej wyboru – emerytura rolnicza ustalona z zaliczeniem wskazanych okresów albo emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.”.

Art. 14. W ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 965 i 1240) w art. 16 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) osiągnięcia przez uprawnionego wieku:

a) 60 lat – w przypadku kobiet,

b) 65 lat – w przypadku mężczyzn

– jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego lub innego organu emerytalno-rentowego, określonego w odrębnych przepisach;”.

Art. 15. W ustawie z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800, z 2011 r. Nr 75, poz. 398 oraz z 2012 r. poz. 637) w art. 8 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) poprzedzającym dzień osiągnięcia przez uprawnionego wieku:

a) 60 lat – w przypadku kobiet,

b) 65 lat – w przypadku mężczyzn

– jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego lub innego organu emerytalno-rentowego, określonego w odrębnych przepisach;”.

Art. 16. W ustawie z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 637) uchyla się art. 17, 18 i 21.

Art. 17. Przepisy niniejszej ustawy nie naruszają praw i obowiązków osób, które nabyły prawo do świadczeń określonych w przepisach zmienianych niniejszą ustawą w okresie od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., na podstawie przepisów obowiązujących w dniu nabycia prawa do tych świadczeń.

Art. 18. 1. Osoby, które osiągnęły wiek wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy oraz spełniają pozostałe warunki wymagane do nabycia prawa do danego świadczenia, nabywają prawo do tego świadczenia z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Decyzję w sprawie ustalenia prawa do świadczenia właściwe organy wydają na wniosek zainteresowanego.

Art. 19. 1. Osoby, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają ustalone decyzją organu rentowego prawo do:

- 1) renty z tytułu niezdolności do pracy na okres do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego,
- 2) świadczenia przedemerytalnego na podstawie ustawy, o której mowa w art. 12,
- 3) emerytury pomostowej na podstawie ustawy, o której mowa w art. 14, albo
- 4) nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego na podstawie ustawy, o której mowa w art. 15

– zachowują to prawo do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, chyba że prawo do świadczenia ustanie lub wygaśnie przed tym dniem, a osoby, które osiągnęły wiek wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowują to prawo do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Osoby, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają ustalone decyzją organu rentowego prawo do okresowej emerytury kapitałowej na podstawie ustawy, o której mowa w art. 13, zachowują to prawo do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 65 lat, chyba że prawo do okresowej emerytury kapitałowej ustanie lub wygaśnie przed tym dniem, a osoby, które osiągnęły wiek wynoszący co najmniej 65 lat przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowują to prawo do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 20. 1. Osoby, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają ustalone decyzją organu rentowego prawo do emerytury częściowej, określonej w art. 26b ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym, zachowują to prawo do czasu zamiany emerytury częściowej na emeryturę, o której mowa w art. 24 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

2. Emerytura częściowa podlega zamianie na emeryturę, o której mowa w art. 24 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, na wniosek ubezpieczonego oraz – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem – po ustaniu stosunku pracy.

3. Wnioski o przyznanie emerytury częściowej, które nie zostały rozpatrzone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stają się wnioskami o przyznanie emerytury, o której mowa w art. 24 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że organ rentowy może żądać ich uzupełnienia przez ubezpieczonego w zakresie

niezbędnym do przyznania emerytury, o której mowa w art. 24 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 21. 1. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, częściowa emerytura rolnicza, określona w art. 19a ustawy zmienianej w art. 3, w brzmieniu dotychczasowym, ustalona decyzją Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, podlega z urzędu zamianie na emeryturę, o której mowa w art. 19 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

2. Wnioski o przyznanie częściowej emerytury rolniczej, które nie zostały rozpatrzone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stają się wnioskami o przyznanie emerytury, o której mowa w art. 19 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego może żądać ich uzupełnienia przez ubezpieczonego w zakresie niezbędnym do przyznania emerytury, o której mowa w art. 19 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 22. Pracownicy, którzy w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy są objęci ochroną stosunku pracy wynikającą z art. 39 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeksu pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502, z późn. zm.¹³⁾), lub osoby, które miałyby być nią objęte, jeżeli w tym dniu pozostawałyby w stosunku pracy, są objęci ochroną do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Art. 23. 1. Po wejściu w życie niniejszej ustawy Rada Ministrów dokonuje corocznie przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego i przedkłada Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej informację o skutkach obowiązywania niniejszej ustawy w każdym roku kalendarzowym, do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego.

2. Informacja o skutkach obowiązywania niniejszej ustawy w 2016 r. zostanie przedstawiona Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej nie później niż do dnia 31 marca 2017 r.

Art. 24. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.

¹³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 1662 oraz z 2015 r. poz. 1066, 1220, 1224, 1240 i 1268.

UZASADNIENIE

I. OBOWIĄZUJĄCY STAN PRAWNY

Obecny wiek emerytalny został ustalony ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637), zwana dalej „ustawą z dnia 11 maja 2012 r.”. Na jej podstawie, począwszy od dnia 1 stycznia 2013 r., w powszechnym systemie emerytalnym rozpoczął się proces stopniowego podwyższania i zrównywania wieku emerytalnego wynoszącego dotychczas 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, aż do osiągnięcia dla obu płci wieku 67 lat. Proces ten objął kobiety urodzone po dniu 31 grudnia 1952 r. oraz mężczyzn urodzonych po dniu 31 grudnia 1947 r. Zgodnie z wprowadzonymi zmianami, wiek emerytalny kobiet urodzonych w każdym kolejnym kwartale przypadającym po dniu 31 grudnia 1952 r. oraz mężczyzn urodzonych w każdym kolejnym kwartale przypadającym po dniu 31 grudnia 1947 r. jest podwyższany o 1 miesiąc w porównaniu do wieku emerytalnego osób urodzonych w poprzednim kwartale. W przypadku kobiet docelowy wiek emerytalny zostanie osiągnięty z dniem 1 października 2040 r., natomiast w przypadku mężczyzn – z dniem 1 października 2020 r. Tym samym zrównanie wieku emerytalnego na poziomie 67 lat obejmie kobiety urodzone po dniu 30 września 1973 r. i mężczyzn urodzonych po dniu 30 września 1953 r. Proces podwyższania i zrównywania wieku emerytalnego będzie zatem trwał 28 lat w odniesieniu do kobiet (podwyższenie o 7 lat) i 8 lat w odniesieniu do mężczyzn (podwyższenie o 2 lata).

Analogiczne zmiany zostały wprowadzone w systemach emerytalnych obejmujących rolników oraz sędziów i prokuratorów.

Oprócz podwyższenia i zrównania wieku emerytalnego, ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw wprowadziła szereg innych zmian, bezpośrednio bądź pośrednio związanych z podwyższeniem wieku emerytalnego. Najistotniejsze z nich dotyczyły:

- 1) utworzenia nowego rodzaju świadczenia emerytalnego – emerytury częściowej, przysługującej przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego;

Emerytura częściowa została pomyślana jako instrument łagodzący podwyższenie wieku emerytalnego. W powszechnym systemie emerytalnym uprawnienia do tego

świadczenia przyznano kobietom, które osiągnęły co najmniej 62 rok życia i mają co najmniej 35-letni okres składowy i nieskładowy oraz mężczyznom, którzy osiągnęli co najmniej 65 lat życia oraz legitymują się co najmniej 40-letnim stażem ubezpieczeniowym. Wysokość emerytury częściowej ustalono na poziomie 50% pełnej kwoty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednocześnie przesądając, że nie będzie ona podwyższana do kwoty najniższej emerytury oraz uzależniona od rozwiązania stosunku pracy. Po osiągnięciu wieku emerytalnego i rozwiązaniu stosunku pracy (w przypadku pracowników) emerytura częściowa podlega – na wniosek uprawnionego – zamianie na emeryturę w pełnej wysokości. Podstawa obliczenia tej ostatniej emerytury jest jednak pomniejszona o kwotę wypłaconej emerytury częściowej. Analogiczne rozwiązanie wprowadzono w systemie rolniczym, z tym że w tym przypadku, po osiągnięciu przez osobę uprawnioną wieku emerytalnego, częściowa emerytura rolnicza podlega z urzędu zamianie na emeryturę pełną, a podstawa tej emerytury nie ulega pomniejszeniu o kwotę wypłaconej częściowej emerytury rolniczej.

2) ograniczenia stosowania przepisów umożliwiających wcześniejsze zakończenie aktywności zawodowej, które dotychczas funkcjonowały w systemie emerytalnym rolników oraz sędziów i prokuratorów;

Do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 11 maja 2012 r. rolnicy, którzy nie osiągnęli podstawowego wieku emerytalnego, mieli prawo do emerytury po ukończeniu 55 lat życia – kobieta i 60 lat – mężczyzna, jeżeli podlegali ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 30 lat i zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej. Ww. ustawa ograniczyła możliwość skorzystania z tego rozwiązania do tych rolników, którzy przesłanki jej nabycia spełnią do dnia 31 grudnia 2017 r.

Podobnie uregulowano sytuację przechodzenia w stan spoczynku, na swój wniosek, przez sędziów i prokuratorów. Prawo do uposażenia z tego tytułu zagwarantowano wyłącznie tym osobom, które wymagane warunki (tj. ukończenie 55 lat przez kobietę, jeżeli przepracowała na stanowisku sędziego lub prokuratora nie mniej niż 25 lat, oraz 60 lat przez mężczyznę, jeżeli przepracował na stanowisku sędziego lub prokuratora nie mniej niż 30 lat) spełnią do dnia 31 grudnia 2017 r.

3) wypłaty okresowych emerytur kapitałowych z otwartych funduszy emerytalnych do czasu osiągnięcia wieku odpowiadającego wiekowi emerytalnemu mężczyzn;

Z uwagi na podwyższenie wieku emerytalnego, przysługujące kobietom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., będącym członkami otwartych funduszy emerytalnych, prawo do

okresowych emerytur kapitałowych stopniowo wydłużono w latach 2014–2020, aż do osiągnięcia wieku 67 lat.

4) ujednoczenia stażu ubezpieczeniowego uprawniającego do najniższej emerytury dla kobiet i mężczyzn;

W konsekwencji zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn zrównano również wymagany od kobiet i mężczyzn urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. okres składkowy i nieskładkowy, warunkujący prawo do podwyższenia emerytury do kwoty minimalnej emerytury. Okres ten uległ wydłużeniu w odniesieniu do kobiet z 20 do 25 lat, począwszy od dnia 1 stycznia 2014 r. o rok co dwa lata, aż do osiągnięcia, po 31 grudnia 2021 r., docelowego 25-letniego stażu ubezpieczeniowego.

W związku z powyższym do 25 lat wydłużono również okres opłacania składek za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne.

5) dostosowanie do podwyższonego wieku emerytalnego zasad uwzględniania tzw. stażu hipotetycznego w wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy;

W rezultacie podwyższenia wieku emerytalnego do 67 lat wydłużono okres, do którego dolicza się lata hipotetyczne przy obliczaniu wysokości renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – po 0,7% podstawy wymiaru renty za każdy rok okresu brakującego do pełnych 25 lat okresów składkowych oraz nieskładkowych, przypadających od dnia zgłoszenia wniosku o rentę do dnia, w którym rencista ukończyłby określony dla kobiet wiek emerytalny (docelowo 67 lat).

6) zmniejszenie podstawy obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę wcześniej pobieranych emerytur (w wysokości brutto), przyznanych przed osiągnięciem wydłużonego wieku emerytalnego;

W odniesieniu do osób pobierających emeryturę przyznaną przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego, które wystąpiły, po jego osiągnięciu, o emeryturę powszechną, podstawa jej obliczenia będzie pomniejszana o kwotę wcześniej pobranych emerytur, przyznanych przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego.

7) odstąpienie od wymogu rozwiązania stosunku pracy przy ustalaniu uprawnień do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze;

Do dnia wejścia w życie ustawy, warunkiem nabycia uprawnień emerytalnych zgodnie z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, było posiadanie przed dniem 1 stycznia 1999 r. co najmniej 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i co najmniej 20-letniego (kobieta) oraz 25-letniego (mężczyzna) okresu składkowego i nieskładkowego. Ubezpieczeni spełniający te warunki mogli realizować prawo do emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego, bądź złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w funduszu, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa oraz – w przypadku ubezpieczonych będących pracownikami – rozwiązali stosunek pracy. Ww. ustawa zniosła ten ostatni wymóg, umożliwiając organowi rentowemu wydanie decyzji przyznającej lub odmawiającej prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze niezależnie od tego, czy wnioskodawca pozostaje w stosunku pracy, czy też nastąpiło jego rozwiązanie. Z kolei podjęcie wypłaty tej emerytury – tak jak w przypadku pozostałych emerytur z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – uzależniono od rozwiązania stosunku pracy.

- 8) umożliwienia dobrowolnego opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe wszystkim osobom, które nie spełniają warunków do objęcia tymi ubezpieczeniami obowiązkowo.

Ustawa z dnia 11 maja 2012 r. wprowadziła zmiany w 13 innych ustawach. Ponadto, w celu dostosowania stanu prawnego do wydłużonego wieku emerytalnego, w szczególności w zakresie występującego w wielu aktach prawnych powiązania osiągnięcia wieku emerytalnego 60 lat i 65 lat z koniecznością rozwiązania stosunku pracy lub utratą możliwości zajmowania dotychczasowego stanowiska, uchwalona została ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z podwyższeniem wieku emerytalnego (Dz. U. poz. 1544). Weszła ona w życie jednocześnie z ustawą podwyższającą wiek emerytalny, tj. z dniem 1 stycznia 2013 r.

II. POTRZEBA I CEL WPROWADZANYCH ZMIAN

Wprowadzone w Polsce w 2012 r. podwyższenie i zrównanie wieku emerytalnego miało charakter arbitralny. Odmienne niż w innych krajach, które zdecydowały się na tego rodzaju rozwiązanie, koncepcja wdrożenia tak istotnej zmiany systemu emerytalnego nie była przedmiotem debaty publicznej. Zamiar podwyższenia wieku emerytalnego nie został przedstawiony opinii publicznej przed wyborami parlamentarnymi, które odbyły się w 2011 r. Po wygranych wyborach, w *expose* wygłoszonym w dniu 18 listopada 2011 r. Prezes Rady Ministrów Donald Tusk zapowiedział podwyższenie i zrównanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn we wszystkich systemach emerytalnych, w których prawo do przejścia na emeryturę lub w stan spoczynku przysługuje po osiągnięciu wieku 60 lat przez kobietę i 65 lat przez mężczyznę. Prace parlamentarne nad przygotowaniem projektu ustawy wprowadzającej tę zmianę przebiegały w szybkim tempie. W dniu 30 marca 2012 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej odrzucił obywatelski wniosek o przeprowadzenie ogólnokrajowego referendum w tej sprawie. W dniu 20 kwietnia 2012 r. rząd skierował do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, natomiast niecały miesiąc później – w dniu 11 maja 2012 r. – ustawa ta została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej.

Jak wynika z uzasadnienia projektu ww. ustawy, podejmując decyzję o podwyższeniu i zrównaniu wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn, kierowano się zwłaszcza przesłankami ekonomicznymi – *„Najważniejszym efektem podniesienia wieku emerytalnego (...) z punktu widzenia rozwoju gospodarczego - będzie powstrzymanie spadku zatrudnienia, a w konsekwencji utrzymanie wzrostu PKB oraz wpływów podatkowych od przedsiębiorstw, które nie będą zmuszone do likwidacji miejsc pracy w nadchodzącym okresie ograniczenia podaży pracy. Na kwestię zrównania i podniesienia wieku uprawniającego do przejścia na emeryturę należy patrzeć z punktu widzenia nie tylko finansów publicznych (ustabilizowanie systemu emerytalnego oraz wzrost gospodarczy, a co za tym idzie wzrost popytu na pracę i spadek bezrobocia), ale również z punktu widzenia jednostki. Dane statystyczne wskazują, że oczekiwana długość życia wydłuża się i wynosi obecnie dla osób w wieku powyżej 60 lat - 23 lata dla kobiet i ponad 18 lat dla mężczyzn. W konsekwencji oznacza to, że kolejne roczniki ze względu na rosnącą oczekiwaną długość życia, przy utrzymaniu obecnego wieku, uprawniającego do przejścia na emeryturę, otrzymałyby relatywnie niższą emeryturę, niż osoby starsze z porównywalnym stażem pracy i zarobkami osiąganymi w trakcie aktywności zawodowej.”*

Podwyższenie wieku emerytalnego uzasadniano ponadto:

- 1) sytuacją demograficzną Polski, a szczególności procesem starzenia się polskiego społeczeństwa, będącym konsekwencją obserwowanego od przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych spadku dzietności oraz jednoczesnego wydłużania się życia mieszkańców Polski, które w przyszłości spowodują pogorszenie się proporcji pomiędzy pokoleniem osób w wieku produkcyjnym (opłacających składki na ubezpieczenia społeczne) a pokoleniem osób w wieku poprodukcyjnym (pobierających świadczenia emerytalne);
- 2) niską wysokością świadczeń emerytalnych obliczanych według formuły zdefiniowanej składki, która uzależnia wysokość emerytury od wartości składek wpłaconych do systemu emerytalnego w okresie aktywności zawodowej oraz przeciętnej statystycznej liczby miesięcy pobierania tego świadczenia po przejściu na emeryturę;
- 3) realizacją postulatu wprowadzenia wspólnej granicy minimalnego wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn formułowanego przez Unię Europejską.

Regulując kwestie związane z wiekiem emerytalnym, wskazać należy przede wszystkim, że cechą charakterystyczną wieku emerytalnego jako ryzyka socjalnego jest jego konwencjonalność (umowność). Choć proces starzenia się nie u wszystkich przebiega jednakowo, to z uwagi na liczbę osób dotkniętych tym rodzajem ryzyka jak również brak czytelnych, obiektywnych kryteriów pozwalających na stwierdzenie jego spełnienia przyjmuje się w regulacjach ubezpieczeniowych umowną granicę wieku, której przekroczenie jest uznawane za równoznaczne z zaistnieniem ryzyka starości. Takie rozwiązanie ma wiele zalet. Pozwala ubezpieczonym z góry przewidzieć kiedy mogą zaprzestać aktywności zawodowej, ułatwia kalkulację kosztów ubezpieczenia oraz upraszcza procedurę ich przyznawania. Konwencjonalność granicy wieku emerytalnego nie oznacza jednak dowolności jego ustalania. Określenie wieku, w którym ubezpieczony może przerwać pracę powinno następować z uwzględnieniem przesłanek: 1) zabezpieczenia, 2) wysługi 3) zatrudnienia i 4) kosztów (J. Piotrowski Zabezpieczenie społeczne. Problematyka i metody KiW, Warszawa 1966 r., s. 121). Według pierwszej przesłanki, ustalając wiek emerytalny należy wziąć pod uwagę przede wszystkim biologiczne uwarunkowania procesu starzenia się. Granicę tę powinien wyznaczać zatem wiek, w którym jednostki stają się przeważnie niezdolne do normalnie wydajnej pracy, kiedy choroby i inwalidztwo dają się mocno odczuwać i gdy występują trudności w uzyskaniu pracy, grożące trwałym bezrobociem. Druga przesłanka wymaga ustalenia wieku emerytalnego na takim poziomie, aby zachowana

została proporcja pomiędzy okresem ubezpieczenia (pracy) a okresem pobierania świadczenia (wypoczynku). Okres wypoczynku nie powinien zaczynać się ani zbyt późno, bo wtedy ubezpieczony nie ma możliwości korzystania z wypoczynku, ani zbyt wcześnie, bo wówczas koszt ubezpieczenia emerytalnego byłby zbyt wysoki. Trzecia przesłanka wymaga uwzględniania przy ustalaniu wieku emerytalnego sytuacji na rynku pracy. Występowanie deficytu rąk do pracy jest tradycyjnie czynnikiem sprzyjającym podnoszeniu wieku emerytalnego, zaś nadmiar siły roboczej (bezrobocie) na rynku pracy zachęca do jego obniżania. Czwarta przesłanka wymaga ustalania wieku emerytalnego z uwzględnieniem sytuacji finansowej funduszu ubezpieczenia społecznego. Obniżenie wieku emerytalnego prowadzi do wzrostu wydatków na świadczenia. Skróceniu ulega bowiem okres opłacania składek, a wydłuża się okres pobierania świadczeń. Odwrotny skutek wywołuje podwyższenie tej granicy.

Obecna sytuacja społeczno-gospodarcza Polski nie uzasadnia podwyższenia podstawowego wieku emerytalnego. Podwyższenie wieku emerytalnego może przyczynić się do poprawy sytuacji finansowej Funduszu Ubezpieczeń Społecznych tylko wówczas, gdy jego skutkiem będzie wydłużenie okresu aktywności zawodowej ubezpieczonych. Cel ten może zostać osiągnięty pod warunkiem zapewnienia pracownikom zbliżającym się do osiągnięcia wieku emerytalnego miejsc pracy oraz zachowania przez nich zdolności do pracy. W przeciwnym razie oszczędności wynikające ze skrócenia okresu pobierania emerytury przełożą się na wzrost wydatków na świadczenia dla osób pozostających bez pracy (zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia przedemerytalne) oraz osób niezdolnych do pracy (renty z tytułu niezdolności do pracy). Rynek pracy oraz system publicznej opieki zdrowotnej w Polsce nie były i nadal nie są przygotowane na wydłużenie okresu aktywności zawodowej ubezpieczonych. Wysoki poziom bezrobocia, szczególnie wśród osób w wieku przedemerytalnym, jak również niska dostępność świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych uzasadniają twierdzenie, że podwyższenie wieku emerytalnego nie przyniesie zakładanych, pozytywnych efektów. Jak wynika z danych statystycznych, tendencji do wydłużania się średniego dalszego trwania życia osób w wieku 65 lat w Polsce nie towarzyszy proces wydłużania się przeciętnej długości życia w dobrym zdrowiu. Polacy wprawdzie żyją coraz dłużej, ale jednocześnie nie wydłuża się ich zdolność do pracy. W tych warunkach decyzja o tym, w jakim wieku zakończyć pracę zawodową, powinna należeć do ubezpieczonego. Mechanizmy ekonomiczne, zachęcające do wydłużania okresu aktywności zawodowej wpisane w formułę zdefiniowanej składki, stosowane przy obliczaniu emerytury w nowym systemie emerytalnym pozwalają ubezpieczonemu, który osiągnął wiek emerytalny

60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, na samodzielne podjęcie decyzji odnośnie momentu przejścia na emeryturę. Decyzja ta zależy od wielu indywidualnych czynników takich jak: sytuacja ekonomiczna pracodawcy, perspektywy znalezienia innego zatrudnienia, kwalifikacje zawodowe ubezpieczonego, oczekiwania co do poziomu życia po zakończeniu okresu aktywności zawodowej, inne formy aktywności, jego stan zdrowia czy samopoczucie.

Mając na względzie powyższe, konieczny jest powrót do poprzedniego wieku emerytalnego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Podkreślić przy tym należy, że zasady nabywania uprawnień emerytalnych są jedną z najistotniejszych kwestii społecznych, mającą fundamentalne znaczenie dla ogółu obywateli. Z tego względu zmiany w systemie emerytalnym Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej pierwotnie zamierzał poddać pod ocenę obywateli w referendum ogólnokrajowym. Jednak na przeprowadzenie takiego referendum nie wyraził zgody Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Podkreślić przy tym należy, że zróżnicowanie powszechnego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn nie powoduje dyskryminacji kobiet, ale stanowi – jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 15 lipca 2010 r., sygn. K 63/07 – uprzywilejowanie wyrównawcze. Zdaniem Trybunału, mimo zachodzących przemian społecznych oddziałujących na zrównywanie ról obu płci w społeczeństwie, również obecnie można mówić o występowaniu różnic wynikających z pełnienia przez kobiety szczególnej roli w społeczeństwie i rodzinach. Dotyczy to zwłaszcza pełnionych przez kobiety funkcji macierzyńskich i wychowawczych w rodzinie, a także równoczesnego obciążenia kobiet zarówno pracą zawodową, jak i obowiązkami rodzinnymi.

Powyższe ustalenia uzasadniają stwierdzenie, że przemiany powodujące zrównanie ról obu płci w społeczeństwie nie zostały jeszcze zakończone i również obecnie można mówić o występowaniu, choć w mniejszym zakresie niż wcześniej, różnic społecznych wynikających z pełnienia przez kobiety ról w tradycyjnym modelu rodziny. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, omawiana regulacja znajduje uzasadnienie w świetle zasad, wartości i norm konstytucyjnych. Odnosi się to w pierwszym rzędzie do zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która w odniesieniu do omawianych relacji oznacza uwzględnianie odmienności sytuacji kobiet w społeczeństwie. Wskazane wyżej argumenty, odwołujące się do występujących w społeczeństwie swoistości położenia kobiet natury społecznej (funkcjonalnej) i obiektywnych różnic natury biologicznej, tworzą konstytucyjne uzasadnienie wprowadzania szczególnych rozwiązań dotyczących

kobiet w porównaniu z mężczyznami. Rozwiązania te mają na celu zapewnienie kobietom rzeczywistego równego traktowania, co nie musi być tożsame z identycznością ich położenia.

Ponadto dorobek orzecniczy Trybunału Konstytucyjnego jasno wskazuje, że różnice wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn są uznawane za zgodne z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli osiągnięcie wieku emerytalnego nie powoduje obowiązku zakończenia zatrudnienia. Ukończenie wieku emerytalnego daje kobietom możliwość decydowania o zakończeniu ich aktywności zawodowej, nawet jeżeli wiąże się to z otrzymywaniem niższych świadczeń emerytalnych, lecz jest rekompensowane innymi korzyściami osobistymi lub rodzinnymi. Biorąc pod uwagę wskazane mechanizmy niwelujące niekorzystne skutki zróżnicowania wieku emerytalnego, Trybunał Konstytucyjny uznaje, że wartość uzasadniająca odstępstwo od zasady równości w niniejszej sprawie jest proporcjonalna do wagi wartości uzasadniającej równe traktowanie podmiotów podobnych.

Powyższe argumenty są nadal aktualne. Obecnie także istnieją przesłanki pozwalające na zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn w powszechnym systemie emerytalnym, co usprawiedliwione jest uwarunkowaniami historycznymi, społecznymi, gospodarczymi i kulturowymi.

Odnosząc się natomiast do kwestii wysokości świadczeń emerytalnych otrzymywanych przez świadczeniobiorców w związku z przywróceniem wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, należy zauważyć, że w świetle znowelizowanego Kodeksu pracy i jego aktualnej wykładni przyjętej w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2009 r., sygn. akt II PZP 13/08, nabycie uprawnień emerytalnych nie może być wyłączną przyczyną wypowiedzenia pracownikowi umowy o pracę. Osoby, które spełniają warunki do uzyskania uprawnień emerytalnych, mają możliwość kontynuowania aktywności zawodowej i opłacania składek na wyższe świadczenie emerytalne w przyszłości.

III. SZCZEGÓŁOWE UZASADNIENIE ZMIAN ZAWARTYCH W PROJEKCIE USTAWY

Mając na względzie konieczność kompleksowego uregulowania przywrócenia poprzedniego wieku emerytalnego, projekt ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw zawiera dwa bloki przepisów:

- 1) przepisy wprowadzające zmiany w ustawach zmienionych ustawą z dnia 11 maja 2012 r. w zakresie mającym bezpośredni związek z wiekiem emerytalnym (stanowiące odwrócenie procesu podwyższenia i zrównania wieku emerytalnego);
- 2) przepisy przejściowe, regulujące stany faktyczne, jakie nastąpiły w związku z podwyższeniem i zrównaniem wieku emerytalnego, tj. sytuację osób, które w okresie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 1 grudnia 2015 r. nabyły prawo do świadczeń na warunkach określonych ustawą z dnia 11 maja 2012 r., osób, które w tym okresie osiągnęły wiek emerytalny obowiązujący do dnia 1 stycznia 2013 r., jednak z uwagi na wydłużenie tego wieku nie nabyły prawa do świadczeń oraz osób pobierających świadczenia, które z dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej zostaną usunięte z systemu emerytalnego.

Poza zakresem niniejszej nowelizacji pozostają natomiast zmiany wprowadzone ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 664)

Najobszerniejsze z propozycji zmian dotyczą ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 1 projektu ustawy). Ich istotą jest przywrócenie wieku emerytalnego obowiązującego do dnia 31 grudnia 2012 r., wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn. W związku z powyższym, w art. 1 pkt 5 i 11 (w zakresie art. 27) projektu ustawy wprowadza się naczelną zasadę przyświecającą niniejszej nowelizacji, mianowicie normę ustalającą wiek emerytalny na poziomie co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn. Jednocześnie uchyla się przepisy określające „ścieżkę dojścia” do wieku emerytalnego 67 lat. Ponadto zmianie ulegają regulacje odsyłające do przepisów określających wiek emerytalny (art. 1 pkt 4, 7, 8, 10, 11 w zakresie art. 27a, 12-16, 18-22 projektu ustawy).

Drugą z kluczowych zmian wprowadzanych w tej ustawie jest likwidacja instytucji emerytury częściowej. Ze względu na przywrócenie poprzedniego wieku emerytalnego emerytura częściowa, przysługująca po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 62 lata dla kobiet oraz co najmniej 65 lat dla mężczyzn i zróżnicowanego stażu

ubezpieceniowego, traci rację bytu. Tym samym w pkt 9 art. 1 projektu ustawy uchyla się art. 26b, określający zasady nabywania prawa do emerytury częściowej. Jednocześnie, mając na względzie fakt, iż po dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej w systemie pozostawać będą osoby mające prawo do emerytury częściowej (do dnia zamiany tej emerytury na emeryturę pełną), w art. 25 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pozostawiono regulacje dotyczące ustalania podstawy obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24 tej ustawy, dla osób mających ustalone prawo do emerytury częściowej (ust. 1a i 1b art. 25). Z tych samych przyczyn w art. 73 ww. ustawy nie uchylono ust. 2a, dotyczącego ustalenia wysokości renty rodzinnej przysługującej w razie śmierci osoby pobierającej emeryturę częściową. Następnym usunięciem emerytury częściowej z systemu prawnego są zmiany o charakterze porządkowym wprowadzone w pkt 1-3, 6, 17 art. 1 projektu ustawy, a także zmiany zawarte w art. 6 projektu ustawy, uchylające przepisy ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych.

W projekcie proponuje się ponadto powrót do rozwiązania obowiązującego do końca 2012 r., zgodnie z którym objęcie ubezpieczonego gwarancją otrzymania najniższego świadczenia emerytalnego byłoby uzależnione od osiągnięcia zróżnicowanego ze względu na płeć (20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn) okresu składkowego i nieskładkowego (art. 1 pkt 18 projektu ustawy).

Oprócz zmian w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w projekcie ustawy wprowadza się również zmiany w przepisach kilkunastu innych ustaw określających warunki przyznawania poszczególnym grupom osób prawa do świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego. Zdecydowana większość z tych zmian polega na zastąpieniu wydłużonego ustawą z dnia 11 maja 2012 r. wieku emerytalnego, wiekiem emerytalnym wynoszącym co najmniej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Propozycje zmian zawarte w art. 2 i 8 projektu ustawy dotyczą ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze oraz ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Zmierzają one do przywrócenia zasady, zgodnie z którą przejście sędziego (prokuratora) w stan spoczynku następowałoby wraz z osiągnięciem wieku 65 lat, przy zachowaniu – bez ograniczeń czasowych – możliwości wcześniejszego (z ukończeniem 55 lat przez kobietę i 60 lat przez mężczyznę) zakończenia służby, pod warunkiem legitymowania się 25-letnim (kobieta) i 30-letnim (mężczyzna) okresem służby. Bez zmian pozostałyby dotychczas obowiązujące przepisy określające warunki zajmowania urzędu przez sędziego i prokuratora do czasu ukończenia 70 roku życia. W projekcie ustawy przywraca się

także obowiązujące do końca 2012 r. zasady przechodzenia w stan spoczynku przez prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury niebędących oficerami (po ukończeniu 65 lat). Jednocześnie, ze względu na fakt, iż w 2012 r. ustawodawca zrezygnował z różnicowania wieku emerytalnego prokuratorów niebędących oficerami oraz prokuratorów będących oficerami, wiek przejścia w stan spoczynku przez tych ostatnich obniża się do 65 lat. Ponadto proponuje się obniżenie wieku uprawniającego sędziego Sądu Najwyższego do przejścia w stan spoczynku na swój wniosek z 67 do 65 lat oraz umożliwienie mu przejścia w stan spoczynku po ukończeniu 60 roku życia, jeżeli przepracował na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego nie mniej niż 9 lat, niezależnie od daty, do której spełni ww. warunki (art. 10 projektu ustawy).

Zmiany zaproponowane w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników zakładają przywrócenie poprzednio obowiązującego podstawowego wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, pod warunkiem legitymowania się co najmniej 25-letnim okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. W projekcie ustawy proponuje się ponadto bezterminowe zachowanie możliwości przechodzenia na emeryturę przez rolników, którzy ukończyli 55 lat (kobiety) i 60 lat (mężczyźni), posiadających co najmniej 30-letni okres podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, jeżeli zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej (art. 3 projektu ustawy).

Propozycje zmian w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych, ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych oraz ustawie z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych ograniczają się do uwzględnienia zmienionego wieku emerytalnego w tych przepisach, które posługują się taką przesłanką.

Z kolei zmiany zaproponowane w ustawie z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw uchylają przepisy przejściowe tej ustawy dotyczące sytuacji prawnej osób pobierających świadczenia przysługujące przed osiągnięciem wieku emerytalnego, ochrony stosunku pracy oraz przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego.

Art. 17-22 projektu ustawy zawierają przepisy przejściowe. Pierwszy z nich (art. 17), reguluje sytuację prawną osób, które prawo do świadczeń określonych w przepisach zmienianych niniejszą ustawą nabyły w okresie od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., na podstawie przepisów obowiązujących w dniu nabycia tego prawa. Zgodnie z projektowaną normą, ich sytuacja prawna nie ulegnie zmianie (ustawa nie narusza praw i obowiązków tych osób). Wobec powyższego, po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy będą one nadal pobierać świadczenia (emerytury, uposażenie w stanie spoczynku itp.), do których uzyskały prawo w okresie obowiązywania podwyższonego wieku emerytalnego.

Kolejny z projektowanych przepisów (art. 18) dotyczy tej grupy osób, która z uwagi na podwyższenie wieku emerytalnego do dnia wejścia w życie ustawy nie uzyskała prawa do świadczeń. Zgodnie z ust. 1 wprowadzanej regulacji, w przypadku, gdy przed wejściem w życie ustawy zmieniającej osiągnęły one wiek wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn oraz spełniają pozostałe warunki wymagane do nabycia prawa do danego świadczenia, w szczególności legitymują się określonym stażem ubezpieczeniowym, nabywają prawo do tego świadczenia z dniem wejścia w życie ustawy.

Podkreślenia wymaga, że nabycie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oznacza spełnienie przez zainteresowanego wszystkich warunków wymaganych do uzyskania danego świadczenia, nie zaś przyznanie tego świadczenia i jego wypłatę, co potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 stycznia 2015 r., sygn. I UK 174/14, oraz wcześniejszej linii orzeczniczej (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., sygn. III UZP 11/89, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88). Przyznanie świadczenia, tj. ustalenie prawa do jego pobierania, uzależnione jest bowiem od złożenia przez zainteresowanego stosownego wniosku. Tym samym osoby, które spełniłyby przesłanki do uzyskania świadczenia w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2013 r., nabędą prawo do tego świadczenia z dniem 1 stycznia 2016 r. Decyzje w sprawie ustalenia tego prawa właściwe organy wydawać będą na wniosek zainteresowanych (ust. 2 art. 18 projektu ustawy).

Istotą przepisu art. 19 projektu ustawy jest uregulowanie prawa do świadczeń przysługujących do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego. Stosownie do ust. 1 ww. przepisu,

osoby, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają ustalone decyzją organu rentowego prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na okres do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, emerytury pomostowej albo nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zachowują to prawo do dnia osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, chyba że prawo do świadczenia ustanie lub wygaśnie przed tym dniem. W przypadku ukończenia wieku wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, prawo to będzie przysługiwać do dnia jej wejścia w życie.

Z kolei ust. 2 tego przepisu w sposób analogiczny reguluje prawo do przysługującej kobietom okresowej emerytury kapitałowej. Będzie ona przysługiwać do dnia osiągnięcia 65 roku życia, a w sytuacji gdy w dniu wejścia w życie ustawy dana osoba przekroczyła już ten wiek – do dnia wejścia w życie ustawy.

Powyższe wynika z okresowego charakteru ww. świadczeń.

Przepisy art. 20 i 21 określają sytuację osób uprawnionych, odpowiednio, do emerytury częściowej oraz rolniczej emerytury częściowej. Jak już wskazano, z uwagi na obniżenie wieku emerytalnego świadczenie to straciło rację bytu.

W związku z powyższym, osoby, które w dacie wejścia w życie niniejszej ustawy mają ustalone prawo do emerytury częściowej, zachowają to prawo do czasu zamiany emerytury częściowej na emeryturę, o której mowa w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Tak jak obecnie, zamiana następować będzie na wniosek ubezpieczonego oraz – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem – po wcześniejszym ustaniu stosunku pracy. Podkreślenia wymaga, że ze względu na ustaloną granicę wieku uprawniającą do emerytury częściowej (62 lata dla kobiety i 65 lat dla mężczyzn), wszystkie osoby pobierające tę emeryturę w dniu wejścia w życie ustawy znajdować się będą w wieku uprawniającym do emerytury pełnej.

Nieco inaczej natomiast ukształtowano sytuację osób mających przyznane prawo do rolniczej emerytury częściowej. Z uwagi na fakt, iż zgodnie z obecnym art. 19a ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, po osiągnięciu przez osobę uprawnioną do tej emerytury podstawowego wieku emerytalnego emerytura ta podlega z urzędu zamianie na emeryturę, o której mowa w art. 19 ust. 1 tej ustawy, skutkiem wejścia w życie niniejszej nowelizacji będzie przeprowadzenie przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, z urzędu, zamiany rolniczych emerytur częściowych na emerytury pełne.

Jednocześnie w celu ułatwienia obywatelom oraz organom przyznającym świadczenia „przejścia” do nowego stanu prawnego i ograniczenia nadmiernego formalizmu, wnioski o przyznanie emerytury częściowej oraz rolniczej emerytury częściowej, które nie zostały rozpatrzone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zostaną uznane za wnioski o przyznanie emerytury pełnej, przy czym organ będzie mógł żądać od ubezpieczonych ich uzupełnienia w zakresie niezbędnym do przyznania emerytury pełnej

Ostatni z przepisów przejściowych (art. 22 projektu ustawy) normuje kwestie dotyczące okresu ochronnego osób pozostających w stosunku pracy.

W świetle art. 39 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku. Na mocy przepisu przejściowego ustawy z dnia 11 maja 2012 r., w odniesieniu do pracowników, którzy na dzień 1 stycznia 2013 r. byli objęci ochroną stosunku pracy oraz osób, które mogłyby być nią objęte, gdyby były pracownikami (tj. kobiet urodzonych w latach 1953-1956 oraz mężczyzn z roczników 1948-1951) okres ten został wydłużony do dnia osiągnięcia wydłużonego wieku emerytalnego.

Z uwagi na powrót do wieku emerytalnego obowiązującego przed dniem 1 stycznia 2013 r. zasadne wydaje się również przywrócenie poprzednich norm ochronnych. Tym samym pracownicy, którzy w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy objęci są ochroną stosunku pracy wynikającą z art. 39 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeksu pracy, lub osoby, które miałyby być nią objęte, jeżeli w tym dniu pozostawałyby w stosunku pracy, są objęci ochroną do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. A zatem w przypadku ukończenia ww. wieku przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, z dniem jej wejścia w życie przestają podlegać ochronie stosunku pracy.

Ważną normę w kontekście przywrócenia wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet oraz 65 lat dla mężczyzn, statuuje art. 23 projektu ustawy. Nie ulega wątpliwości, że wprowadzana zmiana będzie miała istotny wpływ na sytuację społeczną i gospodarczą kraju, w związku z czym konieczne jest bieżące monitorowanie jej skutków. Wobec powyższego Rada Ministrów została zobowiązana do corocznego dokonywania przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego i przedkładania Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej informacji o skutkach obowiązywania ustawy w każdym roku kalendarzowym, do dnia 31 marca następnego roku kalendarzowego. Informacja o skutkach obowiązywania ustawy zmieniającej w 2016 r. zostanie przedstawiona Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej nie później niż do dnia 31 marca 2017 r.

Ustawa wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej i nie podlega procedurze notyfikacji w rozumieniu przepisów dotyczących notyfikacji norm i aktów prawnych.

IV. PRZEWIDYWANE SKUTKI SPOŁECZNE, GOSPODARCZE I FINANSOWE

1. Skutki społeczne

Zasadniczą proponowaną zmianą jest obniżenie i zróżnicowanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. Skutki tej zmiany dotyczyć będą w praktyce bezpośrednio lub pośrednio całej społeczności, przedsiębiorców oraz instytucji publicznych wykonujących zadania z zakresu zabezpieczenia społecznego.

Projektowana ustawa bezpośrednio oddziałuje na następujące osoby:

- 1) ubezpieczonych w powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych;
- 2) ubezpieczonych w systemie ubezpieczenia rolniczego;
- 3) sędziów i prokuratorów.

2. Skutki gospodarcze i finansowe

1) Wpływ regulacji na rynek pracy

Skutkiem wprowadzenia w życie zmian proponowanych w projekcie będzie obniżenie wieku emerytalnego kobiet urodzonych po dniu 31 marca 1955 r. do 60 roku życia oraz wieku emerytalnego mężczyzn urodzonych po dniu 31 marca 1950 r. do 65 roku życia.

Obowiązujący obecnie wiek emerytalny został ustalony na mocy ustawy z dnia 11 maja 2012 r. W uzasadnieniu tej ustawy podano prawdopodobne skutki wydłużenia wieku emerytalnego dla rynku pracy. Założono, że wydłużenie wieku emerytalnego częściowo zniweluje wysoki spadek prognozowanej liczby ludności w wieku produkcyjnym, zwiększając liczbę osób aktywnych na rynku pracy o tych, którzy później przejdą na emeryturę. Oszacowano, że współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku lat 55-64 podniesie się z poziomu 50,1% (mężczyźni) i 27,3% (kobiety) do poziomu 67,3%

(mężczyźni) i 61,3% (kobiety) w 2060 r. Wprowadzone z dniem 1 stycznia 2013 r. przepisy miały zwiększyć podaż pracy o ok. 7% w roku 2060, choć i tak ze względu na zmiany demograficzne będzie ona niższa o 25% niż w roku 2010.

Odnosząc się do kwestii podwyższenia wieku emerytalnego jako czynnika, który zniweluje wysoki spadek prognozowanej liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz zmniejszy deficyt w funduszu emerytalnym, należy wskazać na następującą okoliczność. Zakładając, że podwyższanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn do 67 roku życia przyczyni się do zmniejszenia deficytu w funduszu emerytalnym poprzez zwiększenie liczby osób pracujących, a tym samym płacących składki na ubezpieczenie społeczne z jednej strony i zmniejszeniem strumienia wchodzących w system świadczeniobiorców z drugiej strony, nie uwzględniono zwiększenia się liczby osób bezrobotnych wśród osób w wieku okołoemerytalnym.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w 2015 r. stopa bezrobocia rejestrowanego co prawda spadała, ale jedyną grupą wieku, w której odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych były osoby w wieku 60 lat i więcej. Stopa bezrobocia wśród tych osób wzrosła o 8,5% w 2015 r. w porównaniu z 2014 r., a w 2014 r. aż o 15% w porównaniu z 2013 r. Wzrost bezrobocia wśród osób w wieku przedemerytalnym powoduje nie tylko brak zakładanych na określonym poziomie wpływów do funduszu ubezpieczeń społecznych, lecz także generuje dodatkowe koszty wynikające z konieczności wypłaty zasiłków dla bezrobotnych, opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne osób zarejestrowanych w urzędach pracy, obsługi osób bezrobotnych w urzędach pracy, nakładów na aktywne instrumenty rynku pracy np. szkolenia, programy umożliwiające przekwalifikowanie się. Dodatkowym, trudnym do oszacowania kosztem, jest obciążenie osoby w wieku okołoemerytalnym poszukiwaniem pracy i stres wynikający z niemożności jej znalezienia. W tym miejscu zasadne jest wskazanie, że po wejściu w życie ustawy z dnia 11 maja 2012 r. zwiększyła się nie tylko liczba osób bezrobotnych w najstarszej grupie wieku produkcyjnego, lecz także liczba osób chętnych do pobierania świadczenia przedemerytalnego.

Biorąc pod uwagę powyższe jak i utrzymywanie się trwałej nadpodaży osób młodych wchodzących na rynek pracy, kreowanie bodźca podażowego bez jednoczesnej stymulacji systemu gospodarczego w kierunku zwiększenia i tworzenia nowych miejsc pracy, prowadzi do utrwalenia wysokiego poziomu bezrobocia lub nawet jego wzrostu.

W konsekwencji wydłużenia wieku emerytalnego osób już zatrudnionych, istotna część osób wchodzących na rynek pracy będzie eliminowana z krajowego rynku, tym samym poszukiwać będzie zatrudnienia za granicą. Co więcej, wprowadzone z dniem 1 stycznia 2013

r. rozwiązania negatywnie oddziałują na poziom dzietności, ponieważ zniechęcają ludzi młodych do zakładania rodziny – wobec braku stabilności zatrudnienia i zmniejszenia wsparcia ze strony osób starszych, które pozostają zawodowo czynne w wyniku wydłużenia wieku emerytalnego.

Problem niskiego poziomu przyrostu naturalnego nie może zostać efektywnie rozwiązany przez wydłużenie wieku emerytalnego. To działanie, którym można jedynie maskować negatywne skutki zjawiska, nie eliminując jednak jego przyczyny. W celu zwiększenia dzietności konieczne jest bowiem prowadzenie skutecznej polityki prorodzinnej. Nie sprzyja temu wydłużenie okresu aktywności zawodowej, pozbawiające młodych rodziców pomocy w opiece nad dziećmi ze strony starszego pokolenia, które w polskich realiach stanowi zawsze istotne wsparcie, zwłaszcza wobec istniejących jeszcze niedostatków systemu żłobków i przedszkoli. Należy zauważyć, że mimo wydłużenia wieku emerytalnego liczba osób pobierających emeryturę nie uległa istotnym zmianom po wejściu w życie ustawy z dnia 11 maja 2012 r. (zob. tabela nr 1).

Tabela nr 1

	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liczba osób pobierających emeryturę z FUS (w tys.)	4 974,6	4 959,7	4 963,9	4 985,0
Liczba osób pobierających emeryturę z KRUS (w tys.)	1055,6	1021,9	985,5	-

Podana liczba osób, którym przyznano emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od roku 2013 nie uległa istotnej zmianie (zob. tabela nr 2).

Tabela nr 2

	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liczba osób, którym przyznano emeryturę z FUS (w tys.)	102,5	120,1	104,4	-

Natomiast istotnie spadła liczba osób posiadających prawo do wcześniejszej emerytury (zob. tabela nr 3).

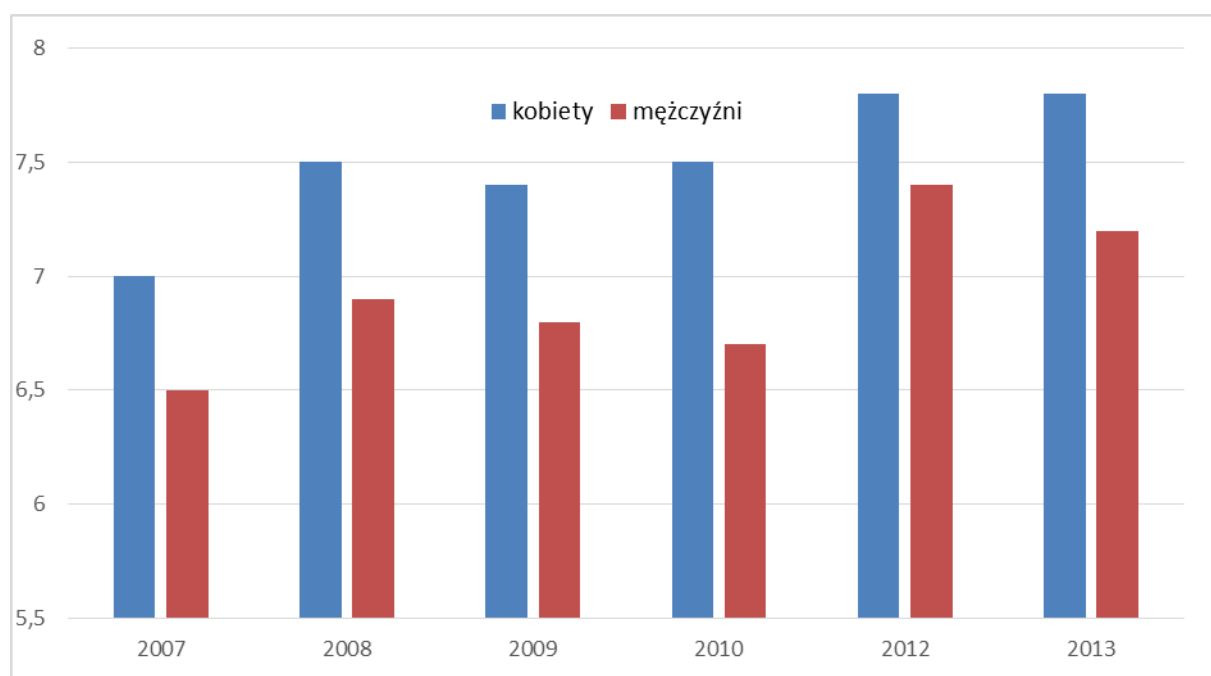
Tabela nr 3

	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liczba osób z prawem do wcześniejszej emerytury (w tys.)	55,5	60,5	55,2	49,9

Liczby świadczeniobiorców KRUS oraz osób podlegających temu ubezpieczeniu systematycznie obniżają się od 1998 r. Wydłużenie wieku emerytalnego w latach 2013-2014 nie zmieniło w zauważalny sposób tej tendencji.

Istotnym czynnikiem – obok znalezienia pracy – wpływającym na aktywność zawodową starszych pracowników jest stan zdrowia. O ile oczekiwane trwanie życia w momencie urodzenia oraz dalsze trwanie życia osoby 65-letniej systematycznie się wydłuża, to zmiany w długości trwania życia w zdrowiu nie są satysfakcjonujące. Zgodnie z danymi Eurostatu (baza danych Eurostat, Healthy Life Years), mężczyzna 65-letni ma do przeżycia w dobrym zdrowiu 7,2 lat, a kobieta 7,8 lat (zob. wykres nr 1).

Wykres nr 1. Trwanie życia w zdrowiu osoby 65-letniej w Polsce według płci w latach 2007-2013

Dodatkowo populacja osób na przedpolu starości, tj. w wieku 45-65 lat, jest heterogeniczna. Zróżnicowanie w wykształceniu i wykonywanej pracy znacząco wpływa na

przeciętne trwanie życia, np. przeciętne dalsze trwanie życia trzydziestolatka legitymującego się wykształceniem wyższym jest o 12 lat dłuższe niż jego rówieśnika posiadającego wykształcenie zawodowe (przeciętne dalsze trwanie życia wyniesie odpowiednio 37,3 i 49,3 lat). Mężczyźni posiadający wykształcenie podstawowe i zawodowe przeciętnie wcześniej niż mężczyźni, którzy kontynuowali naukę na studiach wyższych weszli na rynek pracy i wykonywali zazwyczaj cięższą fizycznie pracę. W konsekwencji ich stan zdrowia często uniemożliwia kontynuowanie pracy zawodowej po 60 roku życia, podczas gdy ich lepiej wykształceni rówieśnicy nadal pozostają aktywni. Na różnicowanie stanu zdrowia oraz trwania życia istotny wpływ ma także miejsce zamieszkania. Obserwujemy znaczne różnice pomiędzy województwami oraz miastem i wsią. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, prawie 30% mężczyzn nie dożyje do 67 lat, a 25% do 65 lat. Oznacza to, że ponad jedna czwarta mężczyzn nie dożyje do wieku emerytalnego.

Należy zauważyć pozytywne tendencje w wydłużaniu się trwania życia Polaków. Jednak porównując oczekiwane trwanie życia Polaków z oczekiwanym trwaniem życia obywateli innych krajów Unii Europejskiej daje się zauważyć istotna negatywna różnica. Oczekiwane trwanie życia mężczyzny urodzonego w 2013 r. wynosiło 73 lata, a kobiety 81,2 lata. W Austrii wiek emerytalny jest na poziomie 65 i 60 lat, a oczekiwane trwanie życia wynosi 78,6 lat dla mężczyzn i 83,8 lat dla kobiet, w Czechach wiek emerytalny wynosi 62 i 60 lata, a oczekiwane trwanie życia 75,2 lata i 81,2 lata.

Przytoczone dane statystyczne oraz badania wskazują na konieczność poprawy stanu zdrowia Polaków. Poprawa w tej dziedzinie przyczyniłaby się do zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku okołoemerytalnym oraz podwyższenia efektywnego wieku przechodzenia na emeryturę. W 2014 r. przeciętny wiek mężczyzny przechodzącego na emeryturę wynosił 61 lat, a kobiety 59,8 lat. Należy zauważyć, że zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi zwolnienie pracownika ze względu na osiągnięcie przez niego wieku emerytalnego stanowi dyskryminację ze względu na wiek (m.in. wspomniana już uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2009 r., sygn. II PZP 13/08). Zatem osoby, których stan zdrowia jest zadowalający mogą nadal podejmować aktywność zawodową pomimo osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego.

Projektowane rozwiązania, których istotą jest skrócenie wieku emerytalnego, będą miały korzystny wpływ na sytuację na polskim rynku pracy. Pozwolą bowiem złagodzić skutki wejścia na rynek pracy w najbliższych latach osób kończących edukację oraz obniżyć wysokie bezrobocie wśród osób młodych. Dzięki temu dojdzie do poprawy zbilansowania tego rynku poprzez większe zatrudnienie absolwentów szkół. Jednocześnie proponowane

zmiany, obowiązujące od dnia 1 stycznia 2016 r., uwzględniają sytuację zdrowotną wielu polskich seniorów, ułatwiając im podjęcie decyzji o rezygnacji z aktywności zawodowej, gdy nie pozwala im na to stan zdrowia. Projektowane rozwiązania ograniczą również wzrastającą stopę bezrobocia wśród osób w wieku powyżej 60 roku życia.

2) Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorstw

Projektowana ustawa skracając wiek emerytalny kobiet i mężczyzn jednocześnie łagodzi skutki wejścia na rynek pracy w najbliższych latach osób kończących edukację oraz przyczyni się do obniżenia wysokiego bezrobocia wśród młodego pokolenia, co zwiększy konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych

Według oficjalnej prognozy, łączny skumulowany skutek wydłużenia i zrównania wieku emerytalnego (tabela nr 4 w uzasadnieniu do projektu ustawy z dnia 11 maja 2012 r.) miał wynieść w latach 2013-2015 (czyli do dnia skrócenia tego wieku na podstawie projektowanej ustawy), 8,5 mld zł (w tym prawie cała ta kwota miała dotyczyć budżetu państwa). W latach 2016-2019 kwota owych skutków miała rosnąć i wynieść aż 89,6 mld zł. Nie przedstawiono szczegółowego uzasadnienia tak nieproporcjonalnie wysokiego przyrostu tej kwoty w tym okresie. Nie sprecyzowano również, jak należy rozumieć owe „skutki skumulowane”: czy jest to tylko wzrost wydatków sektora finansów publicznych, czy obejmuje również wzrost jego dochodów? Należy zauważyć, że przechodząc na emeryturę następuje z zasady spadek dochodu ubezpieczonego (emerytury są przecież zwykle niższe od wynagrodzeń uzyskiwanych przed przejściem na emeryturę).

W związku z tym zasadne jest przyjęcie, że jedynymi obiektywnymi i mierzalnymi kryteriami określającymi skutki budżetowe wydłużenia lub skrócenia wieku emerytalnego są:

- 1) zwiększenie dotacji do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 2) zwiększenie dotacji do Funduszu Emerytalno-Rentowego KRUS;
- 3) wzrost wydatków na emerytury wypłacane bezpośrednio z budżetu państwa dla sędziów i prokuratorów oraz
- 4) wzrost wydatków na emerytury wypłacane bezpośrednio z budżetu państwa dla tzw. służb mundurowych.

Projektowana ustawa nie zmienia wieku emerytalnego dla osób wymienionych w pkt 4, należy zatem oszacować skutki budżetowe zdarzeń wymienionych w pkt 1-3.

Dotacja do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w latach 2016-2019, biorąc pod uwagę dotychczasową dynamikę jej wzrostu, będzie prawdopodobnie się zwiększać w tempie wynoszącym około 10% rocznie, nawet gdyby nie nastąpiło skrócenie wieku emerytalnego.

Dotacje i subwencje do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za lata 2011-2014)	
w 2011 r.	37 mld 513 mln zł (wykonane)
w 2012 r.	39 mld 520 mln zł
w 2013 r.	37 mld 113 mln zł
w 2014 r.	30 mld 362 mln zł
w 2015 r.	42 mld zł (plan)

Dodatkowy wzrost tej dotacji, wynikający ze skrócenia wieku emerytalnego od dnia 1 stycznia 2016 r., będzie wynikać z pojawienia się:

- 1) ubezpieczonych, którzy nabędą prawo do emerytury na zasadach ogólnych w 2016 r., a którzy tego prawa nie nabyli w 2015 r. w związku z wydłużeniem wieku emerytalnego w latach 2013-2015 (jednorazowy przyrost wydatków Funduszu),
- 2) ubezpieczonych, którzy osiągną po dniu 1 stycznia 2016 r. skrócony wiek emerytalny.

W zakresie wzrostu wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku ze zdarzeniem wymienionym w pkt 1 można zasadnie przyjąć, że obejmie on około 120 tys. ubezpieczonych, co potwierdzają podane wcześniej dane dotyczące liczby osób pobierających emeryturę w ostatnich latach. Przyrost wypłat związany ze zdarzeniem wymienionym w pkt 2 wynikać będzie ze zwiększenia liczby ubezpieczonych, którzy osiągną skrócony wiek emerytalny i nabędą prawo do emerytury na zasadach ogólnych po tej dacie.

Według oficjalnej prognozy wpływów i wydatków na świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w latach 2016-2019, przy wydłużonym wieku emerytalnym,

wpływy do tego funduszu, pomniejszone o wydatki na świadczenia z tego funduszu, przy zachowaniu wydłużonego wieku emerytalnego, wyniosłyby (saldo dodatnie):

- w 2016 r. – 3,9 mld zł,
- w 2017 r. – 6,9 mld zł,
- w 2018 r. – 6,9 mld zł,
- w 2019 r. – 6,9 mld zł

Zakładając, że w wyniku skrócenia wieku emerytalnego saldo to musiałyby w całości być pokryte z budżetu państwa, przyrost dotacji w latach 2016-2019, wyniosłyby łącznie ok. 24 mld zł, przy czym średnioroczne tempo przyrostu wyniesie około 10 % w stosunku do kwoty dotacji planowanej na 2015 r.

Zwiększenie dotacji budżetowej do funduszy administrowanych przez Prezesa Rolniczej Kasy Ubezpieczenia Społecznego (Funduszu Emerytalno-Rentowego) w związku ze skróceniem wieku emerytalnego od dnia 1 stycznia 2016 r. będzie wiązać się z:

- 1) jednorazowym zwiększeniem liczby osób uzyskujących prawo do emerytury, które w latach 2013-2015 osiągnęły wiek 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn, lecz nie nabyły prawa do emerytury w związku z wydłużeniem wieku emerytalnego (część tych osób uzyskała wcześniejsze emerytury),
- 2) stałym zwiększeniem liczby osób uzyskujących prawo do emerytury w związku ze skróceniem wieku emerytalnego od dnia 1 stycznia 2016 r.

Dotacja do tego Funduszu w 2015 r. wyniesie około 17 mld zł. Zgodnie z oficjalnymi prognozami dotyczącymi wielkości tej dotacji w związku ze zdarzeniami wymienionymi w pkt 1 i 2 jej wzrost nie przekroczy w latach 2016-2019 kwoty 5 mld zł.

Dotacje i subwencje do Funduszu Emerytalno-Rentowego (źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu państwa z lat 2011-2014)	
w 2011 r.	15 mld 120 mln zł
w 2012 r.	15 mld 555 mln zł
w 2013 r.	15 mld 853 mln zł

w 2014 r.	16 mld zł
w 2015 r.	17 mld 95 mln zł

Wzrost wydatków budżetu państwa z tytułu skrócenia wieku emerytalnego sędziów oraz prokuratorów w latach 2016- 2019 wyniesie łącznie do 1,2 mld zł. Przykładowo wydatki budżetu państwa w latach 2011-2014 r. na uposażenie sędziów w stanie spoczynku oraz uposażenie rodzinne kształtowały się w wysokości:

rok	2011	2012	2013	2014
wydatki	189.977.000 zł	197.449.000 zł	225.883.000 zł	245.013.000 zł

Tak więc możliwe do oszacowania łącznie skutki dotyczące budżetu państwa, wynikające ze skrócenia wieku emerytalnego, wyniosą w latach 2016-2019 około 30 mld zł.

Należy także zauważyć, że obniżenie wieku emerytalnego spowoduje zmniejszenie wydatków na świadczenia z systemu zabezpieczenia społecznego przysługujące do osiągnięcia wieku emerytalnego (renty z tytułu niezdolności do pracy, świadczenia przedemerytalne, emerytury pomostowe, emerytury częściowe, nauczycielskie świadczenia kompensacyjne) i zasiłki dla bezrobotnych.

Biorąc zatem pod uwagę saldo skutków innych czynników, zwiększających oraz zmniejszających wydatki oraz dochody sektora finansów publicznych związane ze skróceniem wieku emerytalnego oraz dla innych funduszy tworzonych z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, maksymalny, szacowany skutek w latach 2016-2019 nie powinien przekroczyć 10 mld zł.

Podsumowując, łączny koszt zmian dla sektora finansów publicznych wprowadzonych projektowaną ustawą wyniesie za lata 2016-2019 około 40 mld zł.

W perspektywie długoterminowej, obniżenie wieku emerytalnego może przełożyć się jednak na dalsze zwiększenie wydatków na świadczenia emerytalne. W związku z tym obniżenie wieku emerytalnego wymaga podjęcia działań legislacyjnych, które pozwolą na wygenerowanie środków finansowych umożliwiających pokrycie zwiększonych wydatków funduszu emerytalnego. Reakcja ustawodawcy na niekorzystne, dla systemu emerytalnego o charakterze repartycyjnym, zmiany demograficzne nie powinna polegać wyłącznie na

działaniach mających na celu ograniczenie wydatków funduszu emerytalnego. Taki charakter miały zmiany podejmowane w ostatnich latach. Należy postulować wprowadzenie zmian, które przyniosłyby efekt w postaci zwiększenia przychodów tego funduszu. Zmiany te winny polegać nie na zwiększeniu stopy procentowej składki na ubezpieczenie emerytalne, lecz mieć na celu uporządkowanie rozregulowanego w ostatnich latach rynku pracy. Sytuacja na rynku pracy ma duży wpływ na przychody funduszu emerytalnego. Należy zmierzać do wyeliminowania takich nieprawidłowości występujących na rynku pracy jak: 1) stosowanie tzw. stosowanie umów cywilnoprawnych oraz samozatrudnienia zamiast umów o pracę w celu wyłączenia lub zmniejszenia kosztów ubezpieczenia społecznego, 2) ukrywanie części wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi w celu uniknięcia obowiązku podatkowego i składkowego, 3) praca w tzw. „szarej strefie”. Do zwiększenia przychodów funduszu emerytalnego powinna przyczynić się poprawa warunków pracy i wynagradzania pracowników (np. skutek podwyższenia wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę). Efekty te mogą zostać osiągnięte dzięki wprowadzeniu odpowiednich zmian w przepisach prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych. Jeżeli chodzi o działania legislacyjne w obszarze prawa ubezpieczeń społecznych to powinny one mieć na celu zrównanie kosztów ubezpieczenia społecznego dla różnych kategorii osób podlegających obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym z tytułu wykonywania pracy zarobkowej. Zasadne wydaje się również rozważenia zmian w przepisach regulujących zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu z kilku tytułów pozostających w zbiegu (zasada kumulacji różnych tytułów ubezpieczenia w miejsce zasady hierarchizacji różnych tytułów ubezpieczenia). Skuteczna polityka państwa w powyższym zakresie powinna przyczynić się do poprawy sytuacji finansowej funduszu emerytalnego w większym stopniu niż wynika to z wydłużenia wieku emerytalnego, a co najważniejsze – odmiennie od tej koncepcji nie tylko nie pogorszy, ale poprawi sytuację finansową Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Narodowego Funduszu Zdrowia. Likwidacja możliwości przechodzenia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego oraz zastosowanie formuły zdefiniowanej składki przy ustalaniu wysokości świadczenia już przyczyniły się do podwyższenia w Polsce wieku rzeczywistego przechodzenia na emeryturę oraz obniżenia się przeciętnej wysokości wypłacanego świadczenia.

W zakresie w jakim wydatki na świadczenia nie znajdują pokrycia w innych przychodach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych źródłem ich pokrycia będzie dotacja budżetowa.

4. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Projektowana ustawa korzystnie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny poprzez obniżenie bezrobocia wśród młodych ludzi oraz zahamuje odpływ tej części ludności do dużych ośrodków miejskich oraz emigrację zarobkową w celu poszukiwaniu zatrudnienia.

5. Wpływ regulacji na zdrowie ludzi

Projektowane w ustawie skrócenie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn ma pozytywny wpływ na zdrowie ludzi.